

Szemléletváltozás

A 21. század kapujában

A *Prisões em revista* című kéthavonta megjelenő portugál szaklap 2000. évi külöнкиadásában angol nyelven áttekinti az ország büntetés-végrehajtásának 1996 és 1999 közötti helyzetét, a börtönrendszerben végzett munkát, s a gyökeres változások irányát és intenzitását. A tetszetős formátumú, többszínnyomásos és gazdagon illusztrált külöнкиadás tanulságos lehet a magyar szakembereknek, hiszen a portugáliai börtönhelyzetben bekövetkezett változások az ország EU-felvételét követő évekre esnek. Mindez egy kicsit talán előképe annak, amire adott esetben Magyarország is számíthat a következő évtizedben. Magát a portugál külöнкиadást bővebben nem mutatjuk be, a kiadvány szerkesztői előszavát viszont, amelyet a portugál büntetés-végrehajtás első embere írt, ezúton ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Mint minden szemléletváltoztatási folyamatnál, itt is fontos a kezdetekre visszatekinteni, különösen arra a nehéz helyzetre, amelyben a portugál bv. 1996-ban volt. Mindazonáltal sokkal fontosabb a jövőbe tekinteni. Bemutatjuk az igazságügyi ombudsman 1996-os jelentését szervezetünkről, s a szkeptikusabb beállítottságú olvasók megnyugtatóására közöljük ugyanazon szerv 1999-es jelentését. Ez utóbbi meglegedésre adhat okot, és tovább sarkall minket a reformok folytatására, valamint a bv. szervezet további átalakítására. Az eljárás alapját a kormány 62/1996-os – börtönreformprogram – rendelete képezi.

Összességében az ajánlott intézkedések három fő irányvonala a következő: *törvényalkotás*, melynek hosszú távú célja a

vonatkozó törvények módosítása, minde-
nekelőtt a jogi besorolás, a klasszifikáció
átdolgozása, valamint, ha lehetséges, a börtönpopuláció növekedésének visszaszorítása. *Kapcsolat más állami szervekkel.* Aból a feltevésből kiindulva, hogy az elítéltek joga van különböző fórumokhoz fordulni, illetve a válaszra hivatott szervek (pl. egészségügy, képzés, továbbképzés, kiképzés, sport- és kulturális tevékenységek) számának növelése.

A DGSP személyi állománya beavatkozó-képességének növelése. Ezen a szervezeti törvény átvizsgálására tett javaslatok és a diplomamunkák publikálása értendő.

A program során a lehető leggyorsabban megújítottuk a büntetés-végrehajtás

központi szerveit, amelyek más szerveket irányítanak, ezzel kiemelkedő jelentőségre tesznek szert az intézkedések végrehajtásában. Nem hallgathatjuk el azt sem, hogy a program végrehajtása során jelentősen nö-

vekedett a költségvetésünk. Ezt nagyon pozitív gazdasági hozzáállás kísérte, amit az elvégzett munkák sora tett életképessé. Ezt a ténytetzi szemléletesség a következő táblázat:

Az 1995–1999-es időszak beruházásai			
Év	előirányzat	költségek	a végrehajtás határfoka
1995	3 372 145	2 189 335	64,92%
1996	3 479 114	2 991 082	85,53%
1997	7 718 319	7 714 694	99,95%
1998	7 973 190	7 969 245	99,95%
1999	9 397 896	9 395 987	99,98%

kPTE-ben

Másrésről személyzeti fejlesztéseket hajtottunk végre. Végül, a költségvetéssel kapcsolatban nemcsak a növekvő börtönpopulációnak, de a börtönnevelés terén alkalmazott új eljárásoknak köszönhetően is számottevő fejlődést tapasztaltunk.

Néhány előrejelzésünk, amelyet a kiadványban említünk, szorosan összefügg a hathatós csapatmunkával, amelynek köszönhetően néhány kiemelkedően fontos területről a következő eredményekről számolhatunk be.

A túlzásfoltosság csökkentése. Újbörtönöket építettünk Castelo Brancoban és Silvesben, de szinte valamennyi börtönt bővítettük. A börtönök befogadóképessége 8 999-ről 11 065-re emelkedett 1996-tól 1999-ig, ami 2 100 új férőhelyet jelent. Ennek következtében a túlzásfoltossági ráta 57,5%-ról 14,5%-ra csökkent ebben az időszakban.

Az elhelyezés javítása. Az előzetesen ajánlott hatalmas nagyságrendű munkába beletartozott a zárkák (mellékhelyiségek és fürdők telepítése), a közösségi helyiségek (termek, ebédlők) és az alapvető infrastruktúra (tető, elektromos áram, konyha, egészségügyi alapellátás) felújítása.

Az egészségügyi ellátás megújítása. Jelentős anyagi beruházással a legfontosabb teendőknek tartottuk az infrastruktúra kialakításának érdekében, amelyet teljesen

előlről kellett kezdenünk. Új személyzettel börtönkórházat hoztunk létre (külön a nők részére is egyet). Emellett egészségügyi hálózat is létezik, külön körlettel a következő intézetekben: *Alcoentre, Leiria, Linhó, Lisszabon, Pacos de Ferreira, Porto.*

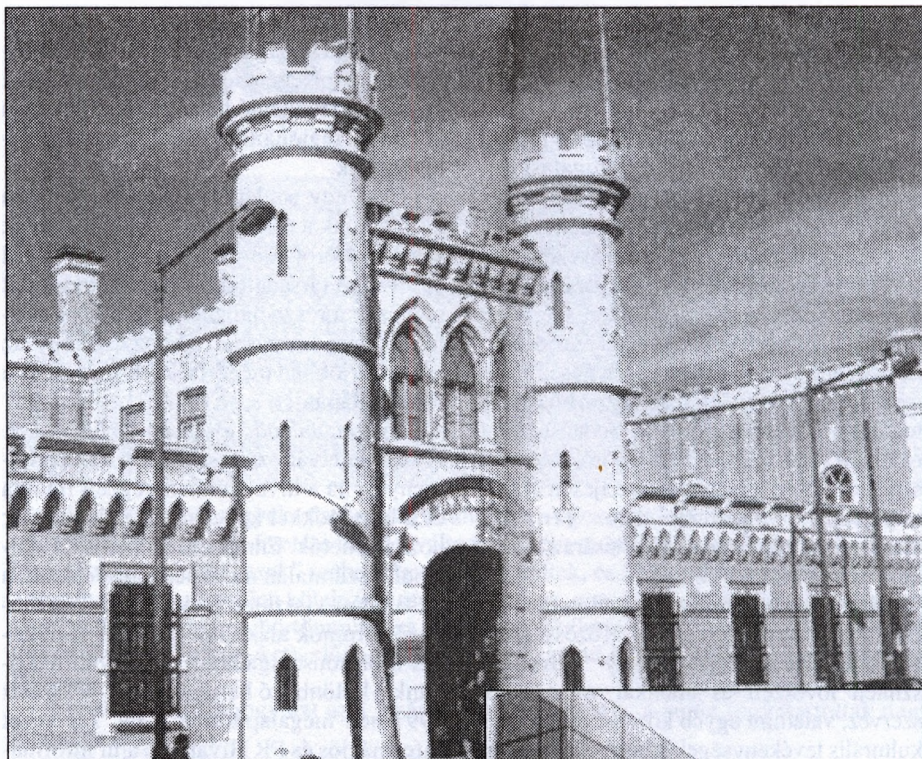
A drogaddikciós kezelésnek is teret adtunk, a Terápiás Közösség (lisszaboni börtön) és az Átmeneti Ház (Caldas da Rainha, regionális börtön) ágyszámait növeltük, valamint drogmentes körleteket létesítettünk a következő intézetekben: Lisszabon, Leiria, Porto, Santa Cruz do Bispo, Tires.

Végül az építkezési beruházásokon kívül kiemelkedő jelentősége van a különböző programoknak, amelyek közül a legfontosabbak az óvszerellátás és a metadon-kezelés.

A bv. nevelés (treatment) kiterjesztése. A már meglévő területeken túl fontos változások történtek a börtönnevelés terén, amely a következő tevékenységeket öleli fel.

Oktatás. A börtönrendszerben elérhető általános oktatáson kívül kiterjesztettük az elérhető oktatási formák körét, így lehetőség nyílik szakképzésre és távoktatásra. (A szabadegyetemen keresztül.) Új termeket létesítettünk erre a célra Alcoentreben, Leiriában, Linhóban, Portóban és Sintrában.

Szakképzés. Az Igazságügyi Eljárás Központ, a Szakképzési és Személyzeti Intézet, sőt a Társadalmi Szolidaritás Magán-

Régi és új börtönrész Lisszabonban
intézményeinek Országos Szövetsége támogatásával a szakképzés most már az ország egész területére kiterjed és különböző formákban elérhető.

Foglalkoztatás. Az új munkahelyek telepítése és új személyzettel való ellátása már működik, ezenkívül nagy jelentőséget tulajdonítunk az elítéltek jutalmazásának, külső munkahelyekkel építünk ki kapcsolatot, és ezzel munkalehetőséget teremtünk.

Kulturális elfoglaltság. A kultúrát és a művészetet különböző formákban támogatjuk. Az elítélteknek egyre növekvő számú könyv kölcsönzésére van lehetőségük könyvtárainkban, börtönújságokat szerkeszthetnek, művészeti kiállításokat, országos zenei fesztiválokat és színházi előadásokat szervezünk nekik, valamint a kü-

lönböző művészeti csoportok börtöneinkbe látogathatnak.

Sport. Az elítéltek részére különböző sportlétesítményeket építettünk (pl. Pacosban, Tiresben és Judeusban), ezenkívül nő a sporttal rendszeresen foglalkozó elítéltek

száma országsszerte, számukra labdarúgó-bajnokságokat és atlétikai versenyeket rendezünk, és növekszik a házon belüli versenyek száma is.

A családi kapcsolatok erősítése. Ezen a területen feladatunk még új látogatási termek létesítése külön a családok és a gyermekek számára, valamint a házastársi vagy az élettársi látogatások megszervezése.

A munkakörülmények és a szociális támogatások kiterjesztése. Minden szervezet számára nagyon fontos a személyzet számára nyújtandó szolgáltatások bővítése. Nagy figyelmet szentelünk a személyzet hozzátartozóinak, hogy körükben a hivatástudatot erősítsük. Ennek érdekében az örök számára szállást létesítettünk, továbbá teljesen új számítógépparkot hoztunk létre. Terméket alakítottak ki a sportok gyakorlására a lisszaboni és a caxiasi börtönben.

Ezzel kapcsolatban meg kell említeni a Bv. Szervezet Dolgozóinak Közösségi és Kulturális Központját, amely szövetségi szinten lövészeti és atlétikai versenyeket szervez, valamint egyéb közösségi sport- és kulturális tevékenységeket bonyolít le. Ezen események kiemelkedően fontosak, mert növelik a szolidaritást, a bajtársiasságot és a csapatszellem hatékonyságát. E célok érdekében szerveztük meg a büntetés-végrehajtás napját és a karácsonyi ünnepséget, a tengerparti üdültetést a dolgozók gyermekei számára, valamint ügyességi és lövészeti versenyeket, melyeknek szép példája az Első Európai Büntetés-végrehajtási Bajnokság.

Végül különböző kereskedelmi cégekkel vettük fel a kapcsolatot, így sok szervezeti és fejlesztési problémára találtunk megoldást.

A társadalommal való kapcsolat. A büntetés-végrehajtás tevékenységének sikeressége többek között a társadalommal való kapcsolaton múlik, ennek érdekében szorosabbá tettük közösségi kapcsolatainkat, hogy a börtönben végzett munka és az eljárások megismerhetővé váljanak.

Ezen kapcsolatok az ország északi részétől a déli részig terjedően különböző területeken (pl. egészségügy, kiképzés, sport és kultúra) realizálódtak, ennek érdekében központi, regionális és helyi hivatalokat létesítettünk.

Csak egy példát kiemelve: a börtönön kívüli munkát megengedő nyitott rezsimnek száma 143-ról 503-ra növekedett 1996-tól 1999-ig. A társadalommal tartott kapcsolat nemcsak a reszocializáció érdekében fontos, hanem hozzásegít ahhoz is, hogy az emberek jobban megértsék a börtönök és a rabok világát.

Nyitott, működő és átlátható hivatalok. A szemléletváltás csak akkor lehet eredményes, ha a hivatalokban végzett munka és a börtönökkel kapcsolatos információk hozzáférhetőek. Ennek érdekében a DGSP-n belül számtalan munkacsoport létesült, a társadalmi visszajelzések számára különböző fórumok alakultak (például Találkozás a börtönszolgálattal), és együttműködünk a különböző beruházókkal. Másrészt 1997-ben megalapítottuk a bv. szervezet Információs és PR Hivatalát, ami információt szolgáltat a személyzetnek, az elítélteknek és a külvilágnak. Ugyanide tartozik, hogy hírújságot szerkesztünk (a személyzet számára), ezek a „Prisoões em Revista” és „Temas Penitenciários”, de ennél talán fontosabb, hogy a DGSP-nek saját weboldala van (www.dgsp.my.pt), amely biztosítja az átlátható ügyintézését.

Éves jelentésünket publikáltuk, és ez utóbbit széles körben olvassák.

Végül, de nem utolsósorban, intenzív kapcsolatot építettünk ki a médiával, a kérések 75%-át gyorsan, hathatósan teljesítettük.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a tervezett börtönreformnak még nincs vége, számos tennivalónk van a jelenben és a jövőben egyaránt.

*Celso José das Neves Manata
Fordította: Fliegauf Gergely*